

היכלי תורה

ערש"ק פרשת כי תשא טז אדר א תשסח ♦ דף היומי בבלי: נדרים סג ירושלמי: יבמות א

שיעורי תורה

החומר בעלון מתוך
מתיבתא
הגמרא של לומדי
הדף היומי

לשמוע

אל הרינה ואל התפילה

חידוש נוסף של ממלכת התורה 'עוז והדר', שיצירותיה כבר נודעו לתפארה וספריה שוכנים כבוד בכל היכלות התורה, שמם נודע בשבח האיכות והפאר המשובחים עם רמת עריכה גבוהה ומקצועית, כל אלו היטיבו עם קהל מבקשי ה' בלימודם, והשיבחו את משנתם עשרת מונים.

עתה הוציאו לאור עולם את הסידור החדש, כשהוא ערוך, מוגה ומהודר באופן שכמותו לא נראה עדיין. מעתה, תהיה לקהל באי בית ה' הזדמנות לאחוז בידם את סידור התפילה המושלם והאיכותי, שינעים את עבודתם בעמדם לשפוך שיח לפני הבורא יתברך.

הסידור החדש 'עוז והדר' כולל בתוכו 'פסקי הלכות' על כל אחד מחלקי התפילה, שנערכו ע"י מורי הוראה נודעים ועל פי פסק ה'משנה ברורה'. כמו כן נבדקו כל ההלכות הקשורות לתפילה לפרטי פרטיהן, והוגהו פעם אחר פעם בדיוק רב. הלכות תפילה אינן כשאר הליכות האדם, כי להם זקוק המתפלל בשעת מעשה בפסיקה מהירה ובהכרעה מיידית, ובשעת תפילתו אין המתפלל יכול להרשות לעצמו חיפוש בין ספרים או עיון בפסקי דין ארוכים ומורחבים. משום כך סדרו הרבנים החשובים בסידור החדש את 'פסקי ההלכות' בצורה מתומצתת וברורה, כדי לסייע ביד המתפלל להגיע בעת התפילה להכרעת הדין במהירות.

פסקי ההלכות סודרו בין קטעי התפילה באופן שיקל על המתפללים, שלא יצטרכו לדפדף בין הדפים או לחפש בספרי הלכה אחרים אחר פסק הדין, ולא תופרע עבודת תפילתם. בנוסף, מצורפת טבלה ייחודית אשר כוללת את כל דיני ההפסק בתפילה, בהבאת כל האופנים ופרטי הדינים הנחוצים.

הביקוש העצום לסידור זה, מצדיק בעליל את ההשקעה המרובה שהקדישו ב'עוז והדר' לעריכתו, ומבטא היטב את הבנת הקהל בטיבו ובייחודיותו. כך למשל, התקבלו כבר הזמנות של כמויות גדולות ממנו לקהילות בארץ ובחו"ל, החפצים להעניקו כתשורה יוקרתית באירועים או דינרים, זאת מלבד אלפי עותקים שכבר נרכשו בחנויות הספרים.

רבות הן מעלותיו של סידור התפילה החדש מבית 'עוז והדר', בהן גם שיפורים ניכרים בתחום העימוד וההדפסה. הניסיון אותו רכשו אנשי הדפוס של 'עוז והדר' ממאות היצירות התורניות שיצאו עד כה, שימש אף כאן להוצאת הסידור בצורה הטובה והנוחה ביותר למתפלל.

במיוחד הושם דגש על סידורו באיכות מירבית ומאירת עינים, בשיא היופי וההדר, ובכריכת עור אומנותית העשויה בעבודת ידי אומן. גם גודלו של הסידור נבדק על פי היבטי הביקוש והנוחות, ואכן, הוא הודפס בגודל המתאים ביותר לתפילה. כל אלו הן תוצאה של מחשבה רבה ותכנון של חדשים רבים, בהם יוחדה תשומת לב לצרכיהם ודרישותיהם של קהל שוחרי בית תפילה.

ויהי ברדת משה מהר סיני ושני לחת העדת

ביד משה ברדתו מן ההר...

ברש"י: כשהביא לוחות אחרונות ביום הכפורים.

סיומו של הפסוק 'ברדתו מן ההר' לכאורה הוא מיותר, שהרי כבר פתח ואמר 'ויהי ברדת משה מהר סיני', ומדוע היה צריך לכפול ולכתוב פעם שניה שהיה זה 'ברדתו מן ההר'.

אולם כשנדקדק נבחין כי במסירת הלוחות הראשונות למשה רבנו נאמר בהן 'ויתן אל משה כללותו לדבר אתו'. היינו שבטרם החזיק בדרך לרדת מהר סיני נמסרו לו הלוחות, ורק אחר כך אמר לו הקדוש ברוך הוא 'לך רד'. בלוחות השניות דקדקה התורה להודיענו 'ברדתו מן ההר' שלא ניתנו לידיו של משה רבנו הלוחות בטרם החל לרדת מן ההר, ורק לאחר שהחזיק בדרך היו שני לוחות העדות ביד משה.

את הטעם להבדל הזה ביאר רש"י באמרו שאת הלוחות האחרונות הביא משה רבנו ביום הכפורים. מאחר שנאמר בהר סיני 'והגבלת את ההר סביב' היה ההר מוגבל להיות כולו רשות להקדוש ברוך הוא לבדו, ואולי היה גם שפועו של ההר תלול ומתלקטים עשרה טפחים גובה במשך ארבע אמות, שבשיעור זה נחשב שפוע ההר למחיצה גמורה שיחשב גב ההר לרשות היחיד. מכיון שכן, היה הר סיני רשות לעצמו, כיצד זה הותר למשה רבנו להוציא את הלוחות מרשות זו לרשות ישראל ביום הכפורים.

אלא שאמרו בגמרא בריש מסכת שבת, שאם היה מהלך, ותוך כדי הליכתו הטעינו חברו אוכלין ומשקין, אפילו הכניס והוציא כל השבת פטור, כיון שהיה בלא עקירה.

כן היתה מסירת הלוחות, שלא ניתנו לו למשה רבנו עד שהתחיל לרדת, והיינו דכתיב 'ברדתו מן ההר', כשכבר התחיל לירד, וזהו שפירש רש"י שהיה ביום הכפורים.

ע"פ פנים יפות

מחילה במשלוח מנות

הרמ"א (או"ח סי' תרצה) כתב, השולח מנות לחבירו והוא אינו רוצה לקבלם או מוחל לו יצא. **ובדרכי משה** כתב כן בשם **מהר"י ברין**, והפרי חדש כתב על זה תימא דזה מניין לו. **ובקרוב נתנאל** (מגילה פ"א סי' ז אות ט) תירץ שיצא לו ממה דאמרינן בסוגיין, האומר לחבירו קונם אם אין אתה בא ונוטל לבנך כור אחד של חטין ושתי חביות של יין, הרי זה יכול להפר נדרו שלא ע"פ חכם, ויאמר לו כלום אמרת אלא מפני כבודי, זהו כבודי. וכתב **הרשב"א** הטעם שאפילו היה מקבל ממנו היה יכול להחזיר לו, וטעם זה שייך גם במשלוח מנות.

אך **בשו"ת חתם סופר** (או"ח סי' קצו) כתב, ואני אומר לא עיין הגאון במ"ש הר"ן בשם הירושלמי (שם כד). שכל זה בנודר בסתם, ובוזה נחלקו ר"מ ורבנן אם כוונת הנותן לכבוד עצמו, או לכבוד המקבל. אבל אם כוונת הנותן לכבוד עצמו, באמת אין מועיל אם חבירו אומר לו, הריני כאלו התקבלתי. וא"כ יפה כתב **פרי חדש** מנ"ל ל**רמ"א** שכוונת מתקני משלוח מנות, והיינו מרדכי ובית דינו, אם צריך לשלוח לצורך המשלח, או לצורך מי שנשלח לו. והנה ראיתי בזה ב' טעמים, **בתרומת הדשן** (סי' קיא) כתב כדי שיהיה הרוחה לבעלי שמחות, אולי לא יספיק לו סעודתו הרי חברו מסייעו. ואפילו מי שיש לו הרבה מותר לשלוח לו, מאחר וכך תיקנו כדי שלא לבייש את מי שאין לו. כפי שתיקנו חז"ל שכל בת שואלת בגד מחברתיה כמובאר במשנה (תענית כו:), כדי שלא לבייש את מי שאין לה. וא"כ כשם שאם באמת אין לו די ספוקו אין במחילתו כלום, אלא אפי' אם יש לו לא מועיל המחילה, כי אין ראוי למחול משום שלא לבייש. אך בספר מנות הלוי כתב שהטעם להרבות השלום והריעות, היפך מרגילתו של הצר שאמר מפוזר ומפורד. פי' שהיה ראוי להיות עם אחד, ובפועל הם מפוזרים ומפורדים במחלוקת. ולכן תקנו משלוח מנות, א"כ י"ל כיון ששלח והראה חבתו אעפ"י שזה מוחל לו כבר יצא ידי חובתו. ויפה כתב **פרי"ח** מנ"ל ל**מהר"י בר"ן** ול**רמ"א** שכתבו משמו להכריע בזה.

כיוצא בזה כתב **הברכי יוסף** (או"ח סי' תרצה סק"ד) שאין ראיה מסוגיין, היות שבמנות לא שייך לומר התקבלתי. וכמבואר **בתרומת הדשן** (סי' קיא) שהמשלוח מנות הוא כדי שיאכלו בסעודה.

ובשו"ת בנין ציון (סי' מד) כתב לבאר טעם **המהר"י ברין** ו**רמ"א** כמו שכתוב ומשלוח מנות, ולא כתיב ונתון מנות כמו דכתיב ונתון לאבינוים, משום שלשון נתינה שייך גבי מנות, דכתיב ונתון לפנינה וגו' מנות, ולחנה יתן מנה אחת אפים. ומזה נראה שלא הקפיד הכתוב אלא על השילוח, דהיינו שיוצא מן המשלח, אבל מתנה אינו נקרא רק מה שבא מיד הנותן ליד המקבל. ורק אם בא לידו נקרא מתנה. ולכן אם העני אינו רוצה לקבל לא יצא ידי מתנות לאבינוים, אפילו אם מועיל לענין נדר לומר הרי הוא כאלו התקבלתי, כיון שלא קיים כאן מצות הכתוב, ויכול לקיימו בעניי אחר. אבל כאן דכתיב ומשלוח מנות, אין זה רק מצות שילוח, ומשעה ששלח מיד יצא, ואינו תלוי אם חבירו קיבל. ועיין **בשו"ת אפרקסתא דעניא** (ח"א סי' כד) שדן בראיה מסוגיין.

לאיזו מחלקה בבית חולים לתרום

הפוסקים דנו בדבר יהודי עשיר שנפקד לאחר שנים מרובות בזרע של קיימא, והוא רוצה לתרום חמישית מנכסיו לטיפול בחולים. אם ראוי שיתרום למחלקה המטפלת בכאלו שאין להם ילדים, או למחלקת המטפלת בחולי עינים.

בספר **דרך שיחה** (עמוד רט) כתב בשם **הגר"ח קנייבסקי שליט"א** שהשיב שמחלקת עינים עדיפה. וראייתו מהמשנה (פסחים לט). שמנו את הירקות שלוקחים למצות מרור, **ובשו"ע** (או"ח סי' תעג ס"ה) כתב שקדימתן לפי סדר המשנה, והיינו שהמין שמנו בראשונה הוא קודם, ועדיף לאכול המין הראשון. ואם אין לו שיקח מין השני וכו'. כן גם בנידון זה שמנו בסוגיין ד' מיני אנשים החשובים כמת, עני, מצורע, סומא, ומי שאין לו בנים. ואם כן כל הקודם הוא יותר חשוב כמת מן המאוחר. יוצא איפא שמחלקת עינים המטפלת בעוורים עומדת בדרגת עדיפות אחת לפני מי שאין ילדים.

אך **בשו"ת משנה הלכות** (חט"ז סי' קיא) כתב, שהמעשה שהיה שאמר בפירוש שרוצה לתרום או למחלקת עינים או למחלקה לסייע למי שאין לו ילדים, כלומר לאחת ממחלקות אלו. ומספקא ליה איזה מהם עדיף אז יש לדון כנ"ל. אבל אם אמר סתם שרוצה ליתן סכום גדול לטיפול בחולים, כפי הנראה מלשון הכתב כאן, יש להשיב, שהרי לפי הנראה התורם אמר שהוא רוצה לתרום חמישית מנכסיו לטיפול בחולים, ורצה לדעת עדיפות לאיזה חולים ליתן, אז פשוט שחולים שיש בהם סכנה קודמים לחולה שאין בהם סכנה. ולמשל מחלת לב או כל שאר סכנת נפשות כיוצא בו, והגם שאלו נחשבים כמתים, ושאר החולים אינם נחשבים כמתים. מ"מ טיפול זה יעשה שלא ימותו ממש. ואדרבה התורם הזה לא אמר שרוצה ליתן חמישית מנכסיו לטפל במתים אלא בחולים. ובודאי יש חולים שיש להם דין קדימה על העוורים, שזה מוטל בסכנת מות, וזה כבר הוא במצבו.

ועל דרך צחות זה לא אמר שתורם מנכסיו להחיות מתים, אלא לטפל בחולים שלא ימותו. ואם כוונתו להחיות מתים, יתן מעותיו לעני שהרי הוא הראשון מד' מתים שחשבו חז"ל. וכן מצורע קודם. אלא שכוונתו טיפול בחולים. וא"כ מחלקת שמטפלים בחולאים שיש בהם סכנה, ומטפלים בהם בטיפול נמרץ, אולי זה קודם. עכ"ד.

וע"ע **בתבואות שור** (סי' ו) שכתב שלא בכל מקום הולכים אחר הסדר המובא בגמ', עיי"ש. ועיין **ביואל משה** (מאמר לשון הקודש אות ב) שהאריך בעניין זה, ותמה ממה שאמרו בסנהדרין (מט:): אמר רבא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר. וכתב ולא ראיתי בשום אחד מהמפרשים מי שיתעורר בזה, שהוא לכאורה סתירה גדולה בסוגיות הש"ס. ועל כן ביאר, שמה שאמרו אין מוקדם ומאוחר, היינו שאין זה כלל שלפעמים מקדים את המאוחר בשביל איזה טעם, אך בלי טעם מספק אין לומר שלא דקדקו בלשונם. ועכ"פ לא קשה מה שבש"ס ברכות ויומא למדו הלכות מסידור הלשון ולא אמרו אין מוקדם ומאוחר כי לא מצאו טעם אחר בזה, ואין לומר אין מוקדם ומאוחר אלא במקום שיש טעם בדבר, כמו בסוגיא סנהדרין.

סיוע לקרוביו או לקרובי אשתו

בסוגיין מבואר שכל הנופל אינו נופל לידי גבאי תחילה, אלא קרובין מתגלגלין עמו. וברא"ש פירש, שכשהעני אדם מוטל על הקרובים תחלה לפרנסו, עד שיעיינו הגבאין אם יכולת ביד הקרובים לפרנסו, ואז יפרנסוהו. וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' רנו ס"ח) שעני שיש לו קרובים עשירים שיכולים לפרנסו אין גבאי העיר חייבים לפרנסו, אע"ג שקרוביו ג"כ נותנים לקופת הצדקה.

בפוסקים מבואר שאם יש ברצון הקהל יכולים גם לתקן תקנה לכוף על כך, (עיין בעקרי דינים ביו"ד סי' כז אות טז).

בשו"ת מהר"ם מינץ (סי' ז, הו"ד בפ"ת סי' רנא סק"ב) כתב שסדר הצדקה הראויה היא, שמתחילה יש לעשות סיוע לקרוביו כפי אשר תשיג ידו. ואם הוא אמיד ויש לו די סיפוקם, צריך ג"כ לפרנס את קרובי אשתו בסך נכון ג"כ כפי השגת ידו, כי הם קודמים לשאר עניי העולם. כי כל הקרוב קרוב קודם, כדתניא בספרי אחיך זה מן האב כו', מלמד שאחיו מן האב קודם לאחיו מן האם. מאחד שערך, יושבי עירך קודמים ליושבי עיר אחרת. ולכן גם עניי אשתו קודמים לעניי שאר העולם.

בשו"ת מהר"ם זיסקינד (סי' יט) כתב שמדברי **המהר"ם מינץ** מוכח שסובר שקרובי אשתו אע"פ שדרים בעיר אחרת, נקראים עניי עירך והם קודמים לעניי עולם, אבל אין להם עדיפות על שאר עניי עירו. אבל קרובי עצמו הם עדיפים, והם קודמים אפילו לעניי עירך כדילפינן בספרי מקרא.

וכן מבואר בטור (יו"ד סי' רנא) שקרובו צריך להקדימו לכל אדם, ואח"כ עניי ביתו, ואח"כ עניי עירו, ואח"כ עניי עולם. וא"כ מבואר שקרובי עצמו קודמים בג' מעלות לעניי עולם. וסיים **מהר"ם זיסקינד** שיוצא לנו מזה לדינא שאין לכוף לבעל לבא לסיוע קרובי אשתו כ"כ, כמו שמסייע לקרובי עצמו רק שליש אחד. בדרך משל אם יתן לקרובי עצמו שלשה ר"ט, צריך ליתן לקרובי אשתו רק א' ר"ט. ועיין גם **בפ"ת** (יו"ד שם סק"א). ו**באמרי א"ש** (יו"ד סי' צז).

ובשו"ת מהר"ש ענגיל (ח"י סי' מ) דן באחת שנדרה צדקה לקופת רבי מאיר בעל הנס, ולאחר מכן נזכרה שיש לה קרוב עני, ומסתפקת אם יכולה להתירה נדרה, ופסק שאף שנדרה ליתן לעני ידוע [שהרי נדרה לקופת רמב"ן], מ"מ כיון שיש אומדנא מוכחת שאם היתה זוכרת לא היתה נודרת רק לקרובה. **ובשו"ת הר הכרמל** (סי' יט) הוכיח שאם נתן צדקה לגבאי וקודם שהגבאי חלקה העני קרובו מותר לתת לקרובו, וכ"ש בנידון זה שהקרוב כבר היה עני בעת שנדרה. ועוד שיש אומרים שכל שלא בא ליד הגבאי מותר לשנות מעני לעני. וכיון שכעת האשה מוחזקת במזון על כן מועיל ספק ספיקא זה שתוכל ליתן המזון לקרובה.

לרישום ועדכון שיעורי תורה

ניתן לשלוח פקס ל: 03-543-57-57

או לת.ד. 5717 חיפה

קריאת הילדים בשמות נאים

ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתראי מום יפה שביך לר' ישמעאל בר' יוסי. אמר להם וכו' שמה שמה נאה. לכלוכית שמה. אמר להן, יפה קורין אותה לכלוכית, שהיא מלוכלכת במומין.

במאירי (ד"ה היופי) כתב, היופי כולל כל מיני יופי שבגוף, ולא עוד אלא יופי השם הוא נכלל בו, אפילו לא היה השם יפה מצד עצמו כל שהוא נאמר עליו כהוגן. ודבר דבור על אופניו בכלל יופי הוא.

והנה **במהרש"א** כתב, נראה לקיים כמשמעו מלשון מום ממש, כלומר עד שתראי לו מום היותר יפה שבך, שיש בו קצת יפוי. ולפי זה מובן שגם שם מכוער הוא נקרא מום בעיני הבריות, כפי שאמרו גבי רבי מאיר שדייק בשמו של כידור (זימא פג.). ולכן הורה רבי ישמעאל שבאותו מום שהוא שמה לכלוכית מצא דבר יפה ששמה נאה לה, וזה המום שהוא שמה הוא יפה ונאה לה יותר מכל מומין שבה. **ובשיטמ"ק** (ד"ה עד) כתב, 'אין לה מום יפה כזה שהוא שם גנאי'. הרי ששם גנאי הוא מום לאדם.

בענין זה הובא בספר **תולדות יעקב** (עמוד שיז) שבעל **הקהילות יעקב** הורה שלא לקרוא לילדים בשמות שיתביישו בהם כשיגדלו, אך אפשר לקרוא בשם שיתכן שיתבייש בו, ולהוסיף לו כינוי והיינו פלוני המכונה פלוני.

ומכל מקום כתב בספר **כתר שם טוב** (ח"א עמוד קעז) שבימי המקרא והתלמוד שהיו קוראים על שם המאורע היו קוראים גם שמות נאים וגם שמות כעורים, וכמו צפורה אשת משה שנזכרה בשם 'כושית'. ואפילו שאמרו **במדרש תנחומא** (פרשת צו סי' ג) כי אשה כושית לקח, 'כושית' בגימטריא 'יפת מראה', חשבוננו של זה כחשבוננו של זה, האשה כושית מגיד שהכל מודים ביופיה, כשם שהכל דוברים בשחרותו של כושי כו', ועל שם נזיה נקראת כושית כאדם הקורא לבנו נאה 'כושי' כדי שלא ישלוט בו העין. ע"כ. וא"כ נהגו לקרוא בשמות מכוערים, והטעם הוא מפני שהיו קוראים על שם המאורע, וגם היו משנים את השמות על שם המאורע, ולא היו מתביישים בשם מכוער, או משונה מאחר וכל אחד היה נקרא על הענין שלו.

יריקה על בגדו של הרב

בשו"ת תורה לשמה (סי' רנו) נשאל בנידון אחד שהיה יושב בעליה שיש לה חלון פתוח לרשות הרבים, וראה את הרב המורה של העיר מהלך ברשות הרבים, המתין לו עד שיגיע סמוך לחלון ורקק על המצנפת שלו, אם חייב נדוי על זה שהרי עשה זלזול להרב, או שמה כיון שרקק על לבושו דוקא לא חשיב זלזול כ"כ, ואינו חייב נדוי.

והשיב, שמבואר בגמרא בסוגיין, ההוא דאמר לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתרוקי ברשב"ג. אתת ורקת אלבושיה. א"ל רב אחא מדפתי לרבינא והא האי לזילותא קא מכוון. א"ל מירק על מאני דרשב"ג זילותא רבתא היא, ע"ש. וא"כ השתא ה"ה הכא שזה רקק על מצנפת הרב, וכיון לזלזול, ודאי שחשיב זה זלזול וחייב. וכ"ש אם נפרש שהאשה שרקקה על בגדו של רשב"ג היינו שרקקה על לבושו שלא בהיותו לובשו עליו, ואע"פ כן אמרו בגמרא שזה חשיב זלזול.

הפרת נדרי בת מאומצת

בסוגיין מבואר שהאב מיפר נדרי בתו נערה, ובעל מיפר נדרי אשתו, ולקמן (עג): מבואר הטעם שהבעל מיפר נדרי אשתו משום שכל הנודרת על דעת בעלה נודרת, אולם על בתו לא כתבה הגמ' טעם זה שהיא נודרת על דעת אביה, ובשו"ת הרשב"א (ח"ד סי' שי) כתב וכן ברשות האב כל שהיא נערה וברשותו של אב שלא ניסת, מפני שהרוב כך דעתן ורובן על דעת כן נודרות, ובדרישה (סי' רלד סק"א) כתב בשם הרא"ש שכיון שסתם אשה אדעת אביה או בעלה נדרה. וכן בנדרי זריזין (לקמן פז). כתב שגם בבית אמרינן שנודרת על דעת אביה. ועיין בישועות יעקב (או"ח סוף סי' קכח) שהאריך בטעם שהאב מיפר נדרי בתו, עיי"ש.

והנה בר"ן (ד"ה ואיכא) כתב שיש שלמדו ממה שאמרו בסוגיין על הנודרת על דעת בעלה נודרת, שמי שנדר על דעת חבירו, יכול להתיר נדרו שלא ע"פ חכם, דלא גרע מפרש דחבירו מסתם דבעל. אך הר"ן חלק על דעה זו וכתב, זו אצלי שגגת הוראה וכו'.

ובספר ברכת אליהו (ח"מ ח"ג עמוד רלב) דנו אם אדם שאימץ בת יכול להפר נדרה, וכתבו עפ"י מה שכתב האו"ש (נדריס פ"ג ה"ט), שבהפרת אב גם כן על דעת אביה היא נודרת, ולפי זה הגם שזה חוק מחוקי התורה מכל מקום יש טעם מפני שנודרת על דרך אביה ובעלה, ולאחמ"כ כתב 'משום דגבי אב כיון דהיא קנויה לאב הזכות למכור בקטנותה ומעשי ידיה וכל שבח נעוריה לאביה ויש לו בה קנין ממון, לכן יכול להפר את נדרה וקצת דומה לעבד דכופהו, לכן נתנה לו תורה זכות להפר' ומלשון זה משמע שבת מאומצת שאין לאב בה קנין ממון אין הוא יכול להפר נדריה.

וכיוצ"ב הביאו בשם השלמי נדרים (לעיל סו:) שכתב שהפרת האב אינו מטעם מידי דלא קפידא לאינשי, אלא כיון שמשועבדת ברשות אביה לקדשה אפילו למוכה שחין כל מעשיה תולה בדעת אביה.

אמנם בסוף ספר שלמי נדרים כתב דהא דבחולין (יא.) הגמ' לא מוכיחה דאזלינן בתר רובא מדין אב שמיפר נדרי בתו ולא חיישינן דילמא לאו אביה הוא ולא יכול להפר הוא משום דשפיר מיפר אפילו לא ניזל בתר רובא ויש לספק דילמא לאו אביה הוא, מ"מ היא סוברת שאביה הוא ונודרת על דעתו. ועיין בהר צבי (פרשת מטות) מה שכתב בענין זה.

ובברכת אליהו שם האריכו להוכיח מנדה (מו:): שבעל המיפר נדרי אשתו היינו גם כאשר מן התורה אינו בעלה, אפ"ה מיפר את נדרי אשתו משום שנודרת על דעתו, ולפי האמור שאב מיפר נדרי בתו משום שהיא נודרת על דעתו, בת מאומצת שהיא חושבת שהמאמץ הוא אביה המאמץ יכול להפר את נדרה משום שנודרת על דעתו.

הפרת בעל נדרי אשתו שנדרה קודם שנשאת

הייתה אלמנה בשעת הנדר אינו מופר מה שבעלה מפר לאחר שנשאת אע"פ שנשאת קודם שיחול, בין אמרה קונם עלי לאחר ל' יום ונשאת בנתיים, בין אמרה קונם עלי לאחר שאנשא, וה"ה אם הייתה ארוסה בשעה שנדרה וחל הנדר אחר שנשאת לו, אינו יכול להפר.

חצי שיעור באיסור התלוי בזמן

בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת או"ח סי' נג) כתב שבאיסור התלוי בזמן כמו חמץ בפסח, אם אכל חצי שיעור בסוף יום שביעי של פסח ששוב אין פנאי לאכול יותר, לא חזי לאצטרופי. וכ"כ החת"ס (ח"ו סי' סה), ועוד.

אך בשו"ת ברית יעקב (או"ח סי' ג) דחה דברי הנו"ב והוכיח ממה שאמרו בסוגיין, כגון דנדרה מתרין זיתין, ואמאי לא אמרינן נפקא מינא בכזית אחד שאם אמרינן מיגז גיזי א"כ חצי זית שנשאר מאיסור נדר או שבועה מותרת לאכול דלא חזי הא חצי שיעור לאיצטרופי לנדר אחר, ואי אמרינן מיקלש קליש אסור לאכול אפילו כל שהוא.

אולם בספר מתת ידו (ח"ב מהדו"ת סי' לג) תמה על הברית יעקב, שהרי הגמ' רצתה לומר נ"מ לעניין מלקות שאם מיגז גיזי לוקה, ואם מיקליש קוליש אינה לוקה, ולכן לא אמרו היכי תמצוי בכזית אחד, כיון שבזה בין וכה אינה לוקה, ואף אם מיקלש קליש אין זה אלא איסורא בעלמא.

ובספר בנין שלמה (סי' מא ד"ה ולענין) תמה על דברי הנו"ב, שא"כ אדם שהוא במדבר וידוע לו שלא יגיע לו עוד חצי שיעור, וכי תעלה על דעתך שבכה"ג מותר לאכול מן התורה, והיכן מציינו חילוק כזה.

והנה בבית אהרן (קלפ"ש, ב"ק עו:): גם עמד בהערה זו מדוע לא אמרו בסוגיין נפקא מינא בנדרה מזית אחד, שאם מיגז גיזי מותרת כיון שהוא חצי שיעור בתערובת, ואם מיקלש קליש אסורה, וכתב שמכאן מוכח שחצי שיעור אסור גם ע"י תערובות, ולכן גם אם מיגז גיזי אסורה, אולם כתב שאין זו ראייה מוכרחת כיון שיתכן שחצי שיעור ע"י תערובת אינו אסור אלא דרבנן. ועיין בזרע אברהם (סי' נא) שדן בראיה זו.

שאלה על תרו"מ שהפרישה האשה

בשו"ת משנה הלכות (חט"ז סי' קט) נשאל בדבר אשה שהפרישה תרומות ומעשרות, וע"פ טעות נתנה החלק תרומה לבעלה לטעום, ולאחר שהבעל אכל נזכרה שמה שנתנה היה חלק התרומה, אם יש איזה תקון להוציא הבעל מאיסור, עפ"י מה שקיי"ל נשאלין על התרומה כמבואר בשו"ע (יו"ד סי' שלא סמ"ח), ומתירין לו כדרך שמתירין שאר נדרים וחוזר לחולי. עוד נשאל אם כיון שהאשה הפרישה הו"ל כנדר שלה ויכול הבעל להפר נדרה ולא צריך לשאול.

והשיב, שלפי מה שקיי"ל שבעל מיגז גיזי וחכם עוקר הנדר מעיקרו, מעתה אם ההפרשה שלה הוא כעין נדר והבעל יפר לה, כיון דמיגז גיזי הרי לא עקר עצם ההפרשה אלא שמכאן ולהבא אסור האבטיח באכילה שהרי הפר ההפרשה שהוא הנדר מכאן ולהבא אבל למפרע לא עקר, ואדרבה להדיא אמרו בנזיר (כא:): שאם עברה קודם לוקה אלמפרע, וא"כ כבר אכל תרומה, ומי יתיר לו האיסור שאכל כבר שהרי על העבר אין לו כח לעקור, ואדרבה אם יבא אחד ויתפיס בתרומה זו שהפרישה ה' נתפס.

יתירה מזו כתב, לפי מה שהסתפקו בסוגיין בבעל שהקים את נדר אשתו מהו שישאל על הקמתו ויפר יש שאלה בהקם או אין שאלה בהקם, ופשיט לה מדר' יוחנן שאמר שנשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר, ובלבוש (יו"ד סי' רלד ס"ו) מבואר שהקמה בשתיקה ובלב הוי הקמה ואין מועיל לו שאלה, ולפ"ז בנידון הנ"ל שהבעל אכל מהמאכל, הרי כשאכל קיים בלבו הפרשתה וסמך עליה לאכול, וא"כ אם הבעל יבא להפר הרי צריך קודם לשאול על ההקם, וכיון שהקם בשתיקה, לא מהני שאלה וכ"ש דליכא הפרה. וע"ע בבית שערים (או"ח סי' ו), בשבט הלוי (ח"ב סי' קפ), ובחלקת יעקב (יו"ד סי' יט).

בישול ביו"ט בין השמשות

הגרעק"א (ד"ה מה דהקשה) הביא קושיא שבנדרה האשה בין השמשות לא יהיה כח לבעל להפר, מפני ששמא בעת שנדרה עדיין יום ואח"כ מיד נעשה לילה ואינו יום שמענו. אך **הגרעק"א** כתב שזהו טעות, שממה נפשך כיון שלא היה יכול להפר אחר כך, ונחשב יום שמענו מאותה שעה שהיה יכול להפר, על כן ודאי יכול הוא להפר.

אבל כתב לדון באופן שנדרה בין השמשות, ואחרי שתיקתו כדי דיבור בא להפר, דבזה שפיר יש לדון שמא בשעת הנדר וגם שיעור כדי דיבור היה יום, ואח"כ כשבא להפר הוא לילה ואינו יכול להפר אחר שהיה שהות להפר.

אולם יש לדון דיכול להפר מטעם ספק ספיקא, שמא עדיין יום, ואם תמצא לומר לילה, שמא גם בשעת נדרה היה לילה, ואף להסוברים שספק ספיקא בדאורייתא בדבר שיש לו מתירין הולכים לחומרא, ונדרים הוי דבר שיש לו מתירין ע"י שאלה לחכם, מ"מ בהפרת בעל שהוא בעל כרחה אין זה נקרא דבר שיש לו מתירין, שהרי אין בידו שהיא תשאל על נדרה.

על פי זה כתב **הגרעק"א**, מזה יש לי לדון דאסור לבשל ביום טוב בבין השמשות בצאת היו"ט, כדי לאכול בין השמשות, ששמא בשעת בישול יום ובשעת אכילה לילה, ומדין ס"ס הנ"ל לא מהני, שהרי הוא דבר שיש לו מתירין, **ובשו"ע** (סי' תקיג ס"ו) משמע, שבדבר האסור מדאורייתא מחמירין בס"ס בישל"מ, וא"כ בנ"ד דהוי בדאורייתא לבשל מיו"ט לחול לא מקילין בס"ס, ואם הדבר כן יהא הדין שאי אפשר להדליק נר בבין השמשות באת היום טוב, כיון שיש לחשוש שמא בשעת הדלקה הוא יום ותיכף אחר הדלקה נעשה לילה, וחדוש כזה לא היו הפוסקים מניחים מלהשמיענו, וצ"ע.

ועיין **בשו"ת רבבות אפרים** (ח"ו סי' קפד) שהובא דברי ת"ח אחד דפשיטא ליה לאסור והביא בזה כמה עובדות מרבנים גדולים וכן דן עמו בזה **בשו"ת דבר משה** (סי' לב) והסכים לדבריו שיש להחמיר במלאכות דאורייתא מלבד בהחזרת מחזורים ושאכתי צ"ע, ע"ש.

אמנם הרבה פוסקים סוברים שיש להתיר כשיש ספק ספיקא בדבר שיש מתירים אף בדאורייתא עיין **בשד"ח** (מערכת אות ד אות לט) **ובפאת השדה** (שם כלל ט אות ג), ושי"א שדוקא בספק ספיקא ע"י תערובת אין מתירים בדבר שיש לו מתירים אבל בס"ס שבגופו מהני ספק ספיקא אף בדבר שיש לו מתירים. וע"ע **במנחת שלמה** (ח"ב סי' מה) שהאריך בנידון זה.

כבתול

אמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה בית הכנסת לא הייתי נודר רבי אליעזר מתיר וחכמים אוסרין

ומכח זה הענין אמרו ז"ל (נדרים סד.) שאין פותחין בנולד שאינו מצוי, לפי שאינו אומר להדיא שהוא נחם כשנשבע שנחשבהו כאנוס, אלא שרצונו היום כמו שהיה תחלה, אלא שרוצה עכשיו בהתר, כיצד נשבע שלא יהנה בפלוני, ונעשה סופר העיר או טבח והוא אומר רצוני קימת, שלא הייתי חפץ להנות בו, ולא הייתי רוצה שיעשה סופר, או טבח, אין מתירין לו עד שיאמר, אחר שאני רואה שזה האיש נעשה סופר, מתנחם אני על שנשבעתי על הנאתו מעולם, ומי יתן שלא נשבעתי. בענין זה מתירין לו, שהרי מודה שנשנתה חפצו ומתחרט על מעשיו לגמרי בחסרון ידיעתו, שאלו ידע בעת השבועה מה שהוא יודע היום, לא היה נשבע מעולם וכאנוס הוא, ודרשינן (שבועות כו.) האדם בשבועה, פרט לאנוס.

(ספר החינוך, מצוה ל)

ותניא ארבעה חשובין כמת עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים

ואולם בא פרסום תחיה זו בזה השבת הקדוש. לפי שכבר למדנו ז"ל ד' חשובים כמתים סומא עני מצורע ומי שאין לו בנים, וכאשר נתבונן נמצא כי ארבעתם כלם נקבצו באו לאשר הוא להוט אחר בולמוס תאות המשגל ורועה זנות. כי כהו עיניו והוכו בסנורים וחשכו האורות בהביטו אל אשה אשר תעוררהו, כאשר הוא מפורסם נקראו החשקים עורים. והוא עני, אם כי בודאי בעד אשה זונה עד ככר לחם ואת כל הון ביתו יתן ויפסיד כל ממונו אחריה וישאר חוזר על הפתחים. והוא מצורע, כי 'נואף אשה חסר לב' (משלי ו לב) וסמיך ליה 'נגע וקלון ימצא' (שם לג), כאשר הורה הנסיון היותו מתמלא מחלי צרעת ברבים מכאובים וחלאים רעים ונאמנים. וגם הוא בלי בנים, כי 'כרת ה' לאשר יעשנה ער ועונה' וגו', כדברי מלאכי ע"ה בנבואתו (ב יב). ואף הבנים שיש לו אינם בנים אמתיים כיון שלא הולידם לשמם.

(בינה לעיתים ח"א דרוש לשבת וחול המועד של פסח)

אמר ימותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון ממקומו

נקיט האי לישנא מפני שאינו אוכל בבית המדרש, וצריך לקום לצאת לחוץ כדי לאכול. ועוד נ"ל בס"ד, דרך דרש, בהקדים מה שכתב הרשב"א ז"ל בתשובה, ופסקה מרן ז"ל ביו"ד (סימן רכח ס"מ), אב שהשביע את בנו שלא יוכל להלוות אלו ברשות שמעון ולוי, דמותר להלוות ברשות אחד מהם דוקא משום דקיימא לן כרבי יונתן, וא"ו לחלק, ולא קיימא לן כרב יאשיה דסבירא ליה וא"ו להוסיף, דבעינן תרוייהו, אלא הכי קאמר שמעון או לוי ע"ש. והנה מסתמא ר' שמעון כרבי יונתן סבירא לן דקיימא לן כוותיה, ולכן בנידון זה דתלמודא דקאמר עד שתטעמי לר' יהודה ור' שמעון, לסברת רבי יונתן או או קאמר וכיון דטעם רבי יהודה הותר הנדר, ולכך לא רצה ר' שמעון לטעום, אך הוה חכמים בבית המדרש דהוה סבירא להו כרבי יאשיה ורצו שיטעום גם הוא כדי לקיים סברה זו דרבי יאשיה, ולכן אמר להם ימותו כל בני אלמנה, ושמעון לא יזוז ממקומו, רצה לומר ממקום סברתו דאנא סבירא לי בעלמא כרבי יונתן וא"ו לחלק, ועוד אפילו אם הדין כרבי יאשיה, אין אני עושה טעימה להתיר הנדר, כדי שלא יהא רגיל למנדר.

(בן יהוידע לרבי יוסף חיים מבאגדד זצ"ל)

משנת המועדים

כל עניני פורים בשני כרכים

מגילת אסתר עם כל המפרשים * מתיבתא * מהרש"א * ילקוט מפרשים * לוח התאריכים
משנה תורה להרמב"ם * מפרשי היד החזקה * משנה ברורה המבואר * ערוך השולחן
שני לוחות הברית * קדושת לוי * תפארת שלמה * סיפורים מצדיקי הדורות

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מאז ומקדם, ספרי הקודש הם לב ליבו של העם היהודי, והכלי דרכו מתאחדת ומתעצמת התורה עם לומדיה. ראשונים ואחרונים, בביאור הש"ס, בפענוח ובתיקון של מאות ספרים, מהם ספרי יסוד בכל בית, ומדי חודש בחודשו חולכים ונשלמים פרויקטים מדהימים בעוצמתם המגשיים לכל לומד באשר הוא, שורה ארוכה ביותר של ספרים ספוארים, בכלים נאים המרחיבים דעתו של אדם. "עוז והדר" – תורה ומארה בכריכה אחת. הקשור לספרייה התורנית. 500 אברכים תלמידי חכמים יודעי ספר עוסקים סביבו לשעון בהדרת ספרי